

Література

1. Мусіна Л. А. Інновації та технології для розвитку зеленої ресурсоефективної економіки України / Л. А. Мусіна, Т. К. Кваша : монографія. – К.: УкрІНТЕІ, 2017. – 138 с. [Електронний ресурс]. – URL:<http://www.uinpei.kiev.ua/page/innovaciyi-ta-tehnologiyi-dlya-rozvytku-zelenoyi-resursoefektyvnoyi-ekonomiky-ukrayiny>
2. Омельченко А. І. Еко-інноваційний розвиток як складова інноваційного розвитку промислового підприємства / Омельченко А. І. // Актуальні проблеми економіки та управління : збірник наукових праць молодих вчених. – 2016. – Вип. 10. [Електронний ресурс]. – URL:<https://ela.kpi.ua/handle/123456789/22444>
3. Лобко М. С. Концептуалізація еко-інновацій у діяльності стейкхолдерів економічного процесу [Текст] / М. С. Лобко // Молодий вчений. — 2019. — №11. [Електронний ресурс]. – URL:<http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/11/76.pdf>

Марія Ільїна,

*доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач відділу екосистемного оцінювання природно-ресурсного потенціалу,
Державна установа «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку Національної академії наук України», maria_ilina@ukr.net*

Юлія Шпильова,

*доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу проблем економіки земельних і лісових
ресурсів, Державна установа «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку Національної академії наук України», shpuleva_y@ukr.net*

ІНТЕГРАЦІЯ СИСТЕМИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ДО ЗОНИ ІНТЕРЕСІВ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

INTEGRATION OF THE NATURE MANAGEMENT SYSTEM INTO THE AREA OF INTEREST OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP IN THE CONDITIONS OF THE DIGITAL ECONOMY

ИНТЕГРАЦИЯ СИСТЕМЫ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ К ЗОНЕ ИНТЕРЕСОВ ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

Анотація. Розкрито сутність цифрової економіки та її вплив на формування інноваційного підприємництва. Обґрунтовано зв'язок розвитку інноваційного підприємництва зі сталим та раціональним природокористуванням. Представлено економічні, соціальні та екологічні ефекти інтеграції системи природокористування до зони інтересів інноваційного підприємництва та ринку. Запропоновано рекомендації щодо застосування економічних інструментів розвитку підприємництва в умовах цифрової економіки. Зроблено висновок, що найбільш ефективним інструментом інтеграції системи використання природних ресурсів до зони впливу ринку є реалізація проектів регіонального та місцевого розвитку.

Annotation. Sense of the digital economy and its influence on establishment of the innovative entrepreneurship is revealed. Relations between the forthcoming innovative entrepreneurship and sustainable and rational use of nature are substantiated. Economic, social and ecological effects of the integration of the nature management system into the interests' zone of the innovative entrepreneurship and the market are presented. Recommendations on how to apply economic tools for business development in the digital economy framework are produced. It is concluded that the most effective tool for integrating the system of natural resources use into the market area is implementation of regional and local development projects.

Аннотация. Раскрыта сущность цифровой экономики и ее влияние на формирование инновационного предпринимательства. Обоснованно связь развития инновационного предпринимательства с постоянным и рациональным природопользованием. Представлены экономические, социальные и экологические эффекты интеграции системы природопользования в зону интересов инновационного предпринимательства и рынка. Предложены рекомендации по применению экономических инструментов

развития предпринимательства в условиях цифровой экономики. Сделан вывод, что наиболее эффективным инструментом интеграции системы использования природных ресурсов в зону влияния рынка является реализация проектов регионального и местного развития

Суттю цифрової економіки є її функціонування з широким використанням інформаційно-комунікаційних технологій, які трансформують традиційну економіку від тієї, що споживає ресурси, до такої, яка ресурси створює. Ключовим ресурсом цифрової економіки є інформація, яка генерується та забезпечує взаємодію між економічними суб'єктами завдяки функціонуванню електронно-цифрових пристроїв, засобів та систем. Тому формування сучасної виробничої моделі інформаційного суспільства передбачає створення відповідної технологічної інфраструктури, унормування та врегулювання процесів використання баз даних, підготовку користувачів та фахівців з організації технологічних платформ. Перелічені процеси впливатимуть на взаємодію ринку з системою використання природних ресурсів, а також матимуть певні соціальні наслідки. Традиційно засади функціонування, цілі та засоби ринкової економіки і природокористування як сфери виробничої діяльності є різноспрямованими, суперечливими та складно узгоджуваними між собою. Такі протиріччя мають певні соціальні наслідки, що можуть загострюватися або нівелюватися в епоху цифрової економіки та технологічних змін.

Цифровізація економіки здатна забезпечити більш ефективне використання природних ресурсів та отриманих від цього доходів – насамперед за рахунок оцінки й обліку природних ресурсів та їх охорони. Прикладом цього може слугувати передбачена законопроектом про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підтримки розвитку вітчизняних галузей надрокористування інтерактивна карта корисних копалин України – інформаційний ресурс, що відображатиме відомості про державні фонди надр та родовищ корисних копалин, межі земельних ділянок, запаси корисних копалин, спеціальні дозволи на користування надрами тощо [1]. Така інформація, доступ до неї та її використання дають змогу зменшити протиріччя між ринковим та природноресурсним середовищем. Наприклад, за допомогою інформаційних технологій можна більш точно визначити поточні доходи від інтеграції природних ресурсів до зони впливу ринку та спрогнозувати потенційні наслідки. Однак таку цифровізацію може забезпечити лише цілеспрямована інвестиційно-інноваційна політика, що включатиме інтеграцію науки та виробництва, розвиток внутрішнього ринку високих технологій, фінансових інструментів [2]. Під інтеграцією природних ресурсів до зони впливу ринку слід розуміти їх раціональне, екологічно орієнтоване господарське використання з максимально можливим економічним ефектом, що забезпечуватиметься завдяки залученню до цього процесу цифрових технологій та враховуватиме сукупність факторів впливу.

Окрім економічних та екологічних ефектів такої інтеграції, мають бути враховані ще й соціальні, які є функцією не ринку, а держави – зокрема в частині реалізації політики цифровізації економіки. Соціально-економічні наслідки позитивного характеру від інтеграції природних ресурсів до зони впливу ринку в умовах цифрової економіки включають технологічне зміцнення та пришвидшення виробничих зв'язків між підприємствами, суспільством та державою; гарантування безпеки електронного документообігу; підвищення рівня прибутковості підприємств завдяки прискоренню виробничих процесів та їх автоматизації; підвищення якості життя населення завдяки поліпшенню побутових умов, рівня освіти, урізноманітнення дозвілля. Соціальні ефекти від інтеграції природних ресурсів до зони впливу ринку значною мірою зумовлені процесами цифровізації економіки, стрімким накопиченням обсягів та поширенням інформації за допомогою новітніх технологій. Отриманню максимального ефекту від їх впровадження у процеси взаємодії ринку з природними ресурсами мають передувати зміна підходів до управління відповідними інноваціями, трансформація моделі природокористування, адаптація системи освіти населення. З цією метою до рекомендованих заходів з модернізації вітчизняної економіки належать захист майнових прав, у тому числі тих, що стосуються інформації (права на доступ до неї, володіння та авторство); створення сприятливого економічного середовища та

впровадження відповідних фінансових інструментів для розвитку наукомістких галузей та інформаційних технологій; підвищення частки інженерно-технічних і науково-практичних працівників у структурі зайнятих; розширення доступу до спеціалізованої освіти та поширення знань і навиків використання цифрових технологій.

Оскільки залучення до процесу природокористування суб'єктів економічної діяльності виявляється суттєво опосередкованим доступом до інформації, остання як ключовий фактор інтеграції системи використання природних ресурсів до ринкових структур завдає суттєвих змін у характері соціальних зв'язків та відносин. У цьому аспекті важливим питанням, яке має контролювати держава, є ступінь відчуженості (або залученості) населення (у першу чергу місцевих громад) від використання природних ресурсів. В цьому відношенні удосконалення вимагають насамперед методики розрахунку платежів за використання природних ресурсів та порядку ліцензування; посилення відповідальності за несанкціонований видобуток та переробку природних ресурсів; впровадження додаткових фінансових інструментів стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності у сфері природокористування та забезпечення виконання договірних зобов'язань.

Забезпечення економічного розвитку країни на основі інтеграції системи використання природних ресурсів до ринкового середовища потребує диференційованого підходу до територіальних громад різного розміру (великих, середніх, малих) та ступеня урбанізації (міських, сільських, заміських), які мають різну кадрову, фінансову і технологічну потужність щодо цифровізації місцевої економіки [3]. Водночас потреба в оволодінні навичок управління цифровими технологіями зростає по відношенню як до органів місцевої влади, так і членів громад. Наприклад, законопроект про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин передбачено надання повноважень зі здійснення державного контролю за використанням та охороною земель виконавчим органам сільських, селищних, міських рад, а також перехід до розробки документації із землеустрою та технічної документації з оцінки земель винятково в електронному форматі. Більше того, концепція реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього середовища в Україні включає передачу окремих функцій природоохоронного контролю місцевим громадам, зокрема в частині контролю стану об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення, полювання, браконьєрства, поводження з відходами з відповідним звітуванням перед громадськістю.

Найбільш ефективним інструментом інтеграції системи використання природних ресурсів до зони впливу ринку на основі цифрових технологій на даний час є реалізація проектів регіонального та місцевого розвитку – зокрема за такими напрямками:

- диверсифікація джерел енергопостачання та підвищення рівня енергоефективності;
- створення індустріальних парків, які для свого функціонування потребують залучення інших підприємств – наприклад, водо-, електро-, газопостачання, телекомунікацій;
- розробка містобудівних кадастрів, що надають інформацію про стан і статус об'єктів землекористування та нерухомості, екологічні й інженерно-геологічні характеристики окремих територій та земельних ділянок, можливості провадження на них містобудівної діяльності з урахуванням обмежень на підставі екологічних, гідрометеорологічних, радіологічних, санітарно-гігієнічних досліджень, інженерно-геологічного, гідрогеологічного районування;
- створення інформаційних баз тепловтрат будівель комунального та житлового фонду міста за даними тепловізійних досліджень;
- створення інформаційних порталів районів (територій, громад) як інструменту залучення інвестицій;
- розбудова технологічних парків альтернативної енергетики (комунальних сонячних електростанцій);
- впровадження автоматизованих систем диспетчерського спостереження та управління обласними виробничими комунальними водопровідно-каналізаційними

підприємствами;

- побудова моделей інтегрованого управління територією, що особливо актуально у випадку планування реалізації масштабних проектів локального значення (наприклад, поетапної житлової забудови території, створення курорту), які потребують об'ємно-просторової візуалізації інфраструктури наміру, урахування наявних об'єктів, систем комунікацій, ландшафту, руху транспорту, дизайну;

- формування логістичної системи для місцевого аграрного виробництва (створення інтернет-платформ для комунікації між споживачами продукції та сільгоспвиробниками, взаємодії останніх з кооперативними об'єднаннями, організація доставки продукції).

Перелічені й обґрунтовані заходи та інструменти здатні суттєво підвищити ефективність використання природних ресурсів, поліпшити соціальний стан та економічну спроможність територіальних громад, їхню взаємодію з ринковими інституціями й органами влади, а також покращити ситуацію з цифровізацією окремих сфер вітчизняної економіки.

Література

1. Бистряков І.К. Територіальний природно-ресурсний капітал у забезпеченні конкурентоспроможності економіки України. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України, 2014, Вип. 3(107), С. 200-209.
2. Пилипів В.В. Проблемні аспекти капіталізації природних ресурсів в системі територіального управління. Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 15, С. 42–45.
3. Ільїна М.В., Шпильова Ю.Б. Інституціональне середовище формування стратегії розвитку територіальних громад. Приазовський економічний вісник: електрон. наук. фах. вид. 2020. Херсон : №1(18). С. 26–31.

УДК:005.591.6:334.72

Ксенія Кіріченко

*Здобувач вищої освіти доктора філософії
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,
ksen_09@ukr.net*

ІННОВАЦІЇ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

INNOVATION AS A KEY FACTOR OF INCREASING THE EFFICIENCY OF AGRICULTURAL LAND USE

ИННОВАЦИИ КАК КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЗЕМЕЛЬ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО НАЗНАЧЕНИЯ

Анотація. Досліджено основні тенденції розробки та впровадження інноваційних технологій у сільському господарстві України. Оцінено вплив інновацій на ефективність сільськогосподарського землекористування в умовах цифрової трансформації економіки.

Abstract. The main trends in the development and implementation of innovative technologies in the agriculture of Ukraine have been investigated. The impact of innovations on the efficiency of agricultural land use in the context of digital transformation of the economy is estimated.

Аннотация. Исследованы основные тенденции разработки и внедрение инновационных технологий в сельское хозяйство Украины. Оценено влияние инноваций на эффективность сельскохозяйственного землепользования в условиях цифровой трансформации экономики.

Для сільськогосподарської галузі ХХІ століття актуальність розробки та впровадження інновацій чи не найпершому місці. Саме сільськогосподарські технології вплинуть на майбутнє, вони змінять сільське господарство і дадуть змогу забезпечувати зростаючі потреби людства у продуктах харчування.